Leestafel.

Dr. A. Kuyper. *Om de Oude wereldzee* I. Amsterdam. Van Holkema en Warendorf.

In het voorlaatste hoofdstuk van het *eerste* deel zet Dr. Kuyper zijn reisverhaal voort en vertelt hoe hij op een der booten van de *Messageries Maritimes* van Smyrna naar Beyruth in Syrië kwam. Daar sloot hij voor zijn verderen tocht naar Cairo contract met het bekende reiskantoor van Cook en ontving als gids voor zijn reis door Syrië en het Heilige Land den Maroniet Jabour Sarkis, die hem eerst in Jeruzalem zou verlaten en over wiens goede diensten hij bizonder tevreden is (p. 543). Volgt een beschrijving van Beyruth, „een bloeiende havenstad van een kleine 140.000 inwoners, die den roem van het oude Phenicië, dat in Tyrus en Sidon onderging, op moderne wijze herleven deed", p. 403. Het Christelijk element is er verreweg het sterkste en dit komt bovenal uit in het *zendingswezen*, waaromtrent de schrijver dan ook niet verzuimt zeer belangrijke mededeelingen te doen. Daarna geeft hij een opsomming van de verschillende fracties onder de Mohammedanen en Christenen in Syrië. Hij telt van de eerste 8, waaronder ook de Druzen, en van de laatste 13 waaronder ook de Maronieten en in verband hiermede herinnert hij aan de jammerlijke gebeurtenissen van 1854—1860, toen de Druzen zich op de Maronieten van den Libanon wierpen en hun vervolgingswoede uitbreidden tot al wat Christen was; wat eindelijk uitliep op den grooten Christenmoord te Damaskus in 1860. De Europeesche vlootdemonstratie, die daarop volgde en waarbij ook Nederland drie fregatten had, „wist de gedeeltelijke autonomie der Maronieten tot stand te brengen", p. 406 en het is „vooral sedert deze gebeurtenissen dat het zendingswerk uit schier alle landen in Syrie ingang zocht te vinden". Voorts bericht de geachte schrijver hier omtrent de indeeling en bevolking van Syrië, bij welke laatste hij nog den oud Phenisischen karakter trek meent te hebben ontdekt.

Van Beyruth ging het naar Baalbec, het voormalige Heliopolis waar Dr. Kuyper zag de ruinen van de oude heidensche tempels, waarvan hij hier een van veel studie getuigende, uit oudheidkundig oogpunt belangrijke, beschrijving geeft.

Van Baalbec kwam hij in Damascus, den „Vederbos van den paradijspauw", gelijk Oostersche dichtkunst deze hoofdstad van Syrie betitelde", p. 417. Onder historische herinneringen, welke de schrijver hier in zijn reisverhaal invlecht, geeft hij ook een plaats aan die omtrent den Apostel Paulus. Zoo omtrent de straat genaamd „de Rechte" waar Paulus bij Judas aanklopte, en „den buitenmuur, waar men u op den bovenrand een huis toont, waaruit Paulus met een koord zou zijn neergelaten", p. 420. Maar ook van het tegenwoordige Damascus, van zijn industrie, zijn bestuur, zijn bevolking, zijn Omayden-Moskee met het mausoleum van Johannes den Dooper wordt u hier een rijk gekleurd tafereel opgehangen.

Van Damascus uit bereikte Dr. Kuyper door Haurân „het land der bouvallen bij uitnemendheid, en zelfs bij uitnemendheid het land der inscripties," p. 427, — het Heilige Land.

Van zijn reis door het Heilige Land verhaalt hij ons in zijn IXe of laatste hoofdstuk.

Het begint met een teruggeven van de indrukken van het meer van Gennesareth. Op een flinke boot met zes man aan de riemen, werd de reisiger over het meer naar Tiberias gevoerd. De tocht duurde twee volle uren. „Het peinzen was het genieten van een zieleweelde als ik op geen andere plek van Palestina indronk. Het was mij, of nadat Jezus hier eens groot was geweest, met zijn heengaan het hier alles was uitgestorven, niets achterlatende dan de nooit uitstervende heugenis van zijn heiligen naam" p. 434.

Met name van dit laatste hoofdstuk zal voor vele lezers van *Om de oude wereldzee* een bijzondere bekoring uitgaan. Hier toch is niet alleen l'homme politique, niet alleen de geleerde en scherpe waarnemer van menschen en dingen, niet alleen de sociooloog en theoloog, maar ook de christen aan het woord.

Dit voelt men al terstond waar Dr. Kuyper ons van zijn indrukken omtrent het meer van Gennesareth verhaalt.

En zoo is het telkens weer.

Uit vroeger gesprek wist ik, dat de geachte schrijver van een bezoek aan Palestina zien niet veel voorstelde. Hoe, zooals hij op p. 435 schrijft: „het ingeslopen moderne leven met zijn trein conducteurs en hotel-kellners ontwijdde; de Turksche oppermacht iets hinderlijks had; de critiek op de heilige plaatsen verwarrend werkte" — daar hadden wij het vroeger wel eens over gehad.

Dan, Dr. Kuyper is op zijn reis van gedachten veranderd.

„Palestina zou ik voorbijvaren."

„Maar toen ik op het kantoor van Cook te Beyruth voor de beslissing stond, voelde ik toch, dat in dit voorbijvaren van het Heilige Land iets oneerbiedigs, een zwakheid, een gemis aan moed school. Wel Syrië en Egypte, maar niet *„het Heilige Land"* bezoeken, ik kon het toch niet van mij verkrijgen. Ik aarzelde nog een oogenblik, maar deed toch ten slotte de goede keuze. Niet op Beyruth terug, maar uit Damascus door Hauran naar Galilea zou de tocht gaan, en geen oogenblik heeft 't mij later berouwd".

De lezers van *Om de Oude Wereldzee*, vele althans, mogen dankbaar zijn, dat het zoo geloopen is. Hieraan danken zij toch een der schoonste, voor sommigen wellicht het schoonste hoofdstuk van dit werk.

En in dit hoofdstuk zullen zij dan zeker vooral van die bladzijden, op welke de vraag wordt beantwoord: Waarom het *Heilige Land?*", — bladzijden, die van zoo diep geestelijk inzicht in de daden, de werken, de wonderen Gods getuigen, — met dankbaarheid kennis nemen.

Dan volgen weer nauwkeurige en op ernstig onderzoek berustende gegevens omtrent de geographische gesteldheid, den oeconomischen achteruitgang en den handel en de bevolking van Palestina.

Op bijzonder gelukkige wijze is de heer Kuyper er in geslaagd aan de beschrijving van zijn religieuze indrukken, die zijn ontvankelijk gemoed bij het bezoeken der hem heilige plaatsen ontving, te verbinden allerlei wetenswaardigheden omtrent Palestina, die de vruchten zijn van zijn studie.

Zoo staat hij, om iets te noemen, bij zijn bezoek aan Tiberias iets langer stil, omdat men door de tegenstelling van *Tiberias* met Kapernaum „een juisten blik krijgt op de beteekenis van Galilea en het meer van Gennesareth voor het optreden van Jezus". Hij haalt hier de geschiedenis van Tiberias, „product van het ook in Galilea binnendringend Hellenisme", op. Vertelt dan van het tegenwoordige Tiberias. Van de Rabbinistische school aldaar. Van hoe „de Grootrabbijn met vijf andere rabbijnen zich in [zijn] hôtel lieten aandienen, om [hem] te komen begroeten". „Ze meldden mij, dat ze uit Amsterdam van mijn komst verwittigd waren en beholfte gevoelden, in mijn persoon als gewezen Minister, aan Nederland en zijn Koningin dank te komen betuigen voor de welwillendheid, waarmee de Joden ten onzent steeds bejegend waren", p. 452.

Dan volgen weer eenige bladzijden over Kapernaüm, „drie jaren lang de stille woonstede van Israels door God gezalfden, maar door Israel niet gehuldigden Koning;" bladzijden die eindigen met de vermelding dat van het oude Kapernaüm, thans Tell-*Hum*, „niets meer over is, dan een met hekken afgesloten vierhoek, waarin brokken steen en hoopen puin liggen", p. 456.

Ook de *Thabor* is door Dr. Kuyper bezocht.

Hij geeft er op p. 460 een van mooi-gezienhebben blijkgevende beschrijving van. Door de critiek op de traditie, dat de Thabor de berg der Verheerlijking is geweest, laat hij zich niet uit het veld slaan, gelijk hij over het algemeen tegenover de critiek op de traditie in zake de heilige plaatsen een zeer gereserveerde houding aanneemt. Men lese en overdenke vooral wat hij hier over de Verheerlijking zelf schrijft. „Heel 't doel Gods in Israël was, met zijn geestelijke aanwezenheid tot het menschelijk hart te naderen, de verborgen heerlijkheid der hoogere wereld in deze wereld waarneembaar te maken." p. 464.

Dan wordt u verhaald van *Nazareth* als de plaats van Jezus's woning; van den *Karmel* en Elia; van *St. Jean d'Acre*, het oude *Acco*. Wijl deze laatste plaats „de hoofden der *Babisten* of *Babi's*, als gevangenen van den Sultan, te herbergen kreeg", vond de geleerde Schrijver daarin aanleiding, met afbreking van zijn reisverhaal, aan deze, door *Mirza Aly Mohammed*, geboren 1821 in Perzië, gestichte sekte of religie, ruim vijf bladzijden te wijden. Bladzijden, die meer geven dan menig handboek over *Religionsgeschichte*.

Op p. 487 wordt het reisverhaal weer voortgezet en vertelt Dr. Kuyper in zijn boek over Samaria en de Joodsche Kolonien; een met zorg bewerkt stuk, rijk aan statistische gegevens.

Daags na zijn overnachten in de Joodsche Kolonie te Ziminarim kwam hij te *Jaffa* waar hij de Duitsche kolonien der *Tempelieren* uit Wurtemberg vond. „Een beweging die opkwam in kleine mystieke kringen van Wurtemberg, aangevuurd door Bengels eschalologische verwachtingen", p. 499. In 1868 trok onder leiding van Hardegg en Hoffman de eerste kolonie naar Palestina. Aan deze beweging en haar verloop worden enkele zeer lezenswaardige bladzijden gewijd.

Dan volgt de beschrijving van *Jaffa*, de „zeepoort van Jerusalem", met zijn „herinneringen van heiligen aard."

Van Jaffa ging de tocht naar Jeruzalem: *„het eenige Jeruzalem*, en zulks vijf dagen vóór het invallen van het Kerstfeest — met het oog op de viering van het feest te Bethlehem een zeldzaam gelukkig tijdstip". p. 505.

Volgt een beschrijving van de *heilige* stad; van Gethsamené en Golgotha, van de spelonk der Verrijzenis, van den Olijfberg.

Te Bethlehem vierde Dr. Kuyper het kerstfeest.

Van daar terug naar Jeruzalem en toen naar Jaffa, om zich in te schepen naar Egypte.

„Onuitsprekelijk had ik in het Heilige Land genoten. De indaling van de Goddelijke realiteit in het tastbare van deze wereld had ik er gevoeld, zooals men het op verren afstand in eigen land niet gevoelen kan".

„Het eerste deel van mijn langen tocht was met Palestina voleind." p. 543.

Met verlangen zien wij uit naar het tweede deel van *Om de Oude Wereldzee*, waarin Dr. Kuyper ons het laatste deel van zijn langen tocht zal beschrijven.

Ik zal hier niet herhalen wat ik in mijn eerste stuk over dit jongste groote werk van Dr. Kuyper heb gezegd, maar alleen den wensch uitspreken, dat het in onze kringen een niet maar alleen geprezen, doch ook gelezen boek moge zijn.

Dit boek toch is een dier werken, waarvan men de lezing en herlezing, — want het moet bestudeerd, — niet dan tot schade van zichzelf verzuimt.

Vereenigingsleven.

„GROOT EMAUS."

Het is inderdaad verblijdend, te zien in hoe ruime mate bij het Christelijk volksdeel zich de bereidheid openbaart om van het inkomen een deel aftezonderen voor allerlei christelijken arbeid.

Weliswaar is er wel eens hooge nood en moet er wel eens krachtige zedelijke pressie uitgeoefend worden, als wat meer de hand op de beurs gehouden wordt dan met een oprechte liefde voor de zaak des Heeren is overeen te brengen, — maar juist als de nood op 't hoogst is, geeft de Heere zoo dikwijls uitkomst door gevers te verwekken, die bereid zijn van het hunne ruimschoots aftestaan om den nood te helpen lenigen.

En zoo kwamen Kerken en Scholen, Christelijke Zieken- en Krankzinnigeninrichtingen, Zendings-corporatiën, Huizen van Christelijke Barmhartigheid, en zoovele andere instellingen meer, toch ten slotte altijd aan het noodige geld, en is er haast geen verslag over eenigen christelijken liefdesarbeid ter hand te nemen, waarin niet een toon van dank weerklinkt en de stemming van het „Eben Haëzer" de overhand heeft.

We wijzen hierop om de aandacht te vestigen op het verschil tusschen de christenen en niet-christenen, dat zoo zeer opvallend is in deze zaak. Want de niet christenen steunen niet alleen bij al hun geestelijken en zedelijken arbeid voor hun medemenschen voornamelijk op staatshulp, maar ze zijn zonder staats- en gemeentehulp zoo energieloos, dat ze hun eigen vermakelijkheden nog niet meenen te kunnen bekostigen.

Wat een gebrek aan milddadigheid en wat een liefdeloosheid komt er b. v. ook niet aan het licht bij de zoo gewilde „liefdadigheids"-vermakelijkheden, die bij de droevigste ongelukken worden georganiseerd.

Nu is het de bedoeling niet, om over de meerdere liefdadigheid, die de christenen over 't algemeen aan den dag leggen, te roemen, maar wel om te doen uitkomen, dat Christus den zijnen het geven leert, en op allen christelijken arbeid, ter Zijner eere aangevangen, zegen wil schenken, als ook de inzameling van gelden naar christelijken eisch geschiedt.

Roemen — neen, daartoe is geen reden; want daarvoor schieten de Christenen te dikwijls te kort. Immers is iedere klacht over geldgebrek bij instellingen, die heel noodzakelijk christelijk werk verrichten, een aanklacht tegen het volk Gods.

Hoe zou dan niet heigeen onlangs in de Tweede Kamer ten aanhoore feitelijk van ons geheele volk over het gebrek aan particulier initiatief gesproken werd, een scherpe aanklacht zijn tegen onze Nederlandsche Christenen?

Immers, toen de reorganisatie van de rijksopvoedingsgestichten aan de orde was, sprak Dr. J. Th. de Visser het volgende:

»En als ik nu, met betrekking tot die zaak van het particulier initiatief, die mij zeer na aan het hart ligt, en die ik mijnerzijds ook prefereer boven de Rijksopvoeding, de vraag stel: hoe staat het op het oogenblik met den steun van het particulier initiatief ten aanzien van de Regeeringskinderen, dan moet het antwoord daarop *teleurstellend* luiden. Ik bedoel niet ten aanzien van de voogdijkinderen, want ten aanzien van dezen openbaart zich bij het particulier initiatief een groote mate van toewijding. Om enkele inrichtingen aan te duiden, noem ik Neerbosch, de Martha-Stichting en Nederlandsch Mettray, die zich alle bereid hebben verklaard voogdijkinderen op te nemen. Maar daarnaast staat — en ik beperk mij nu voor het oogenblik tot inrichtingen die wat het beginsel betreft op dezelfde leest geschoeid zijn als die te Neerbosch en te Alphen, voor de opname van Regeeringskinderen — uitsluitend de inrichting te Hoenderlo, die op dit oogenblik 60 van die kinderen heeft. En veel meer kan zij er niet hebben, omdat Hoenderlo zich ook voor de verzorging van voogdijkinderen beschikbaar heeft gesteld en voor dezen haar deuren heeft geopend.

»Behalve van Roomsch-Katholieke zijde opgerichte inrichtingen hebben wij nu van Protestantsche zijde tot nog toe, behalve de vereeniging te Hoenderlo, alleen de Vereeniging tot opvoeding en verpleging van idioten en achterlijke kinderen te Utrecht, namelijk Groot-Emaus te Ermelo.

»Ziedaar de stand van zaken op dit oogenblik wat betreft de ontwikkeling van het particulier initiatief op dit gebied.

»Het ligt dus in den aard der zaak — ja, het is daarvan een onmiddellijk gevolg — dat bij een *betrekkelijk zoo geringe* openbaring hiervan, de Regeering voor de verzorging en opvoeding van een zeer groot aantal kinderen de verantwoordelijkheid draagt en blijft dragen.

Nu zal niemand toch ontkennen, dat er een heel groot christelijk belang betrokken is bij de opvoeding van zulke „Regeeringskinderen."

Niet alleen echter een christelijk belang, want het is een nationaal belang, dat vooral *die* kinderen een christelijke opvoeding krijgen en niet een opvoeding naar de overdreven, ziekelijk-humane begrippen, die tegenwoordig, helaas! mode zijn.

Iets is er al gedaan. Daar wees ook graaf Van Bylandt op, toen hij, eveneens in de Tweede Kamer, zich aldus uitliet:

»Ik heb slechts een paar woorden te zeggen en een vraag te doen aan den Minister. Kort geleden heb ik het gesticht Groot-Emaus bij Ermelo bezocht en de kleine boefjes die daar van Regeeringswege zijn geplaatst. Ik weet niet of den Minister bekend is, dat die vereeniging gaarne meer paviljoenen wil bouwen, maar dat dit wegens gemis van benoodigde gelden bemoeilijkt wordt.

»De Minister heeft nu gezegd: ik moet bouwen, want er is geen plaats. Ik geloof, dat een particulier wel even schielijk zal bouwen als de Regeering, de een neemt dezelfde werklieden als de ander, maar zooals ik zeide: het betreft hier een quaestie van geld. Laat de Minister die vereeniging aan geld helpen. Ik schaar mij aan de zijde van hen die geneigd zijn om alles wat de opleidine van zulke ellendigen, achterlijken en jonge boefjes betreft in handen van particulieren te brengen, en de heer de Visser, die voor het Regeeringsvoorstel is, heeft ook te kennen gegeven, dat hij dit liever aan particulieren wilde overlaten».

Om ons geheel te overtuigen, hoe het met deze zaak staat, stoegen wij het verslag van „Groot Emaus" over 1906 op. En daar vonden we bevestigd, wat de heeren De Visser en Van Bylandt meedeelden.

In dat verslag staat toch het volgende te lezen:

»Het werd ons duidelijk, dat de tijd daar was, met den bouw van Groot-Emaus aan te vangen. *De noodige middelen ontbraken echter.* Wij mochten nochtans een weg vinden om althans één Paviljoen te doen verwijzen. Het Paviljoen bevat ruimte voor een 141tal jongens. Het blijkt thans eerst hoe langer zoo meer, dat aan eene inrichting als Groot-Emaus, grootelijks behoefte bestaat. Van verschillende zijden dringt men er dan ook bij ons op aan, de Stichting zoo spoedig mogelijk belangrijk uit te breiden. Voorts wenscht men, dat wij ons niet tot de opvoeding van achterlijke jongens bepalen zullen, maar dat wij ook aan de achterlijke meisjes zullen denken. Van Regeeringswege werd ons te kennen gegeven dat de bouw van een localiteit, bepaaldelijk bestemd tot het geven van onderwijs, noodzakelijk werd geacht. Een School zal derhalve dienen te verrijzen.

Het is ons zeer aangenaam, dat men begint in te zien, dat wij met het stichten van Groot-Emaus inderdaad geen overtollig werk deden. Vooral in verband met de Kinderwetten is eens Groot-Emaus noodzakelijk, en noodzakelijk zal het almeer blijken, op het eerste deel van den naam nadruk te leggen. Een groote stichting zal ongetwijfeld noodig zijn. Met den bouw van een paar paviljoenen is men er niet af. *De middelen zijn er niet.* Integendeel, *wij zitten met »Groot-Emaus" reeds tot over de ooren in de schuld.* Wij vertrouwen echter, dat men ons wel helpen zal.

»Groot-Emaus staat open voor kinderen, door personen, corporatien en gemeentebesturen aldaar te plaatsen, *maar ook voor »Regeeringskinderen».* Eén Voogdijkind bevindt zich in de inrichting, hoewel het bestuur ten aanzien van Voogdijkinderen nog geene principieele beslissing nam.

»Het aantal contribuanten is belangrijk vooruitgegaan. Toch zijn we nog bijlange na niet, waar wij gaarne wezen willen. *Zal er van een eenigszins flink aanpakken van de zaak sprake kunnen wezen, dan dient het aantal contribuanten ministens tien maal grooter te worden.* Men bedenke toch, dat in vele gevallen het volle tarief niet kan worden vergoed, ook niet al stelt men dat tarief zeer matig. Er zal dikwijls veel bij moeten. Immers wij hebben juist op het oog de arme en minvermogenden onder de misdeelde kinderen».

Is het te veel gezegd, dat de vermelde discussies in de Tweede Kamer, in verband met hetgeen het verslag van „Groot Emaus" zegt, een zeer scherpe aanklacht zijn tegen de christenen in den lande om het groote verzuim, dat in dezen zoo hoogst belangrijken tak van liefdadigheid door hen gepleegd wordt?

Mogen deze weinige regelen er veleu toe nopen, hunne aandacht in 't bijzonder aan deze zaak te wijden, opdat „Groot Emaus" spoedig meer paviljoenen kunne bouwen.

Officieele Berichten.

Door de goede hand Gods over ons, kunnen wij melden, dat het voor ons Gereformeerden den 10den Oct. ll. een heugelijke tijding was te vernemen, dat de classis Goes ons verzoek inwilligde, om de Geref. Kerk van Driewegen te institueeren.

Deputaten daartoe aangewezen, hebben den 10den Nov. de ambten ingesteld en den 1sten Dec. daarin bevestigd.

Het adres van den Kerkeraad is:

J. Hudger, *Praeses.*
M. de Dreu, *Scriba.*

Classe 's-Gravenhage.

De kerkeraad der Gereformeerde kerk van 's-Gravenhage bericht, dat de classe 's Gravenhage D. V. vergaderen zal te 's Gravenhage op Dinsdag 14 Januari a. s. gewone tijd en plaats. Punten voor het Agendum worden ingewacht vóór Dinsdag 31 December e. k. bij den scriba, Van Speijkstraat 105, 's-Gravenhage.

Namens den Kerkeraad voornoemd:

C. Lion Cachet, *scriba.*

Buitenland

Engeland. Een conflict tusschen een bisschop en een ritualistisch predikant.

Er zijn in de diocese van Newcastle moeilijkheden gerezen tusschen bisschop Straton en een ultra ritualistisch predikant, waaruit helder aan den dag komt in welk een toestand de Anglicaansche-Staatskerk in Engeland verkeert. De bisschop is van de richting der „low-church", een orthodox man, die het protestantsch karakter der Anglicaansche kerk wenscht te handhaven. Als zoodanig is hij gekant tegen de Roomsche leeringen en praktijken die er in zijn diocese geleerd en gedreven worden. Op grond van het rapport van de Koninklijke commissie en van het oordeel van de Privy Council, waarbij verklaard wordt, dat het dragen van miskleederen in de Engelsche Staatskerk verboden is, heeft hij de onder hem staande „clergy" medegedeeld, dat het zijn streven was om de wet te doen gehoorzamen. Hierop heeft een zijner predikanten geantwoord, dat hij het vonnis van de Privy Council niet erkende en dat hij van voornemen was om te blijven verkondigen „the real presence" (dat Christus bij het Avondmaal lichamelijk tegenwoordig is) en dat hij de miskleederen zou blijven dragen. Uit de correspondentie die hierop gevoerd is, komt aan den dag hoe chaotisch de Engelsche Staatskerk is. Aan de eene zijde kan niemand dienaar der Staatskerk worden, of hij moet beloven „dat hij de leer van Christus zal verkondigen en de sacramenten zal bedienen en dat hij de tucht zal handhaven, gelijk dit door de kerk en het koninkrijk eenstemmig is verordend." Aan den anderen kant zijn er dienaren die deze gelofte hebben gedaan en die toch verklaren dat zij „Caesar" tot het uiterste zullen wederstaan. De bisschop is ongetwijfeld in zijn recht, wanneer hij tegen zulke dienaren van zijn kerk optreedt. Maar toch schijnt hij tegenover hen, die zich aan hunne gelofte bij hunne „ordening" gedaan, niet storen, machteloos te staan. Eenige jaren geleden schreef de bisschop aan de „clergy" zijner diocese, dat zoolang deze voortging met het invoeren van ritualistische praktijken, hij zich in hunne kerken niet zou vertoonen. Uit alles blijkt dat de bisschoppen der Episcopaalsche kerk heel wat minder gezag hebben dan die der Roomsche kerk. Wanneer zij een dwingende macht willen uitoefenen, moeten zij de hulp van den wereldlijken rechter inroepen. Daartegen ziet men op. Het is toch in vervlogen jaren gebleken, dat het procedeeren voor de rechtbanken duizenden ponden sterling kost, en — dat trots die financieele offers, niet verkregen werd wat men beoogde. De ritualisten lieten zich veroordeelen en gingen zelfs de gevangenis in, doch het ritualisme werkte door.

Tegen het drijven der ritualisten is eene vereeniging werkzaam die „Wickliff-preachers" uitzendt. Stichter dezer vereeniging is de boekverkooper Kensit geweest. Nadat deze tengevolge van een aanslag op zijn leven gestorven was, heeft zijn zoon dien arbeid met kracht voortgezet. Doch ook door de Wickliff preachers werd de ritualistische beweging in de Engelsche kerk niet tot staan gebracht.

Het feit is toch niet te ontkennen, dat in Engeland 6,495 predikanten bezig zijn met de fundamenten der Protestantsche Staatskerk te ondergraven, en dit in overeenstemming met de meeste bisschoppen. Men weet slechts twee bisschoppen aan te wijzen die het ritualisme wederstaan, die van Newcastle en van Hereford.

De „Church Association" organiseert tegen de romaniseerende strooming demonstraties op groote schaal, waarbij dan de bisschoppen en aartsbisschoppen beschuldigd worden, dat zij van hunne macht geen gebruik maken om het kwaad te keeren. Geen wonder, als verreweg de meeste bisschoppen ritualisten zijn. De bisschop van Ely is „visitor" en die van Rochester patroon van de klooster-broederschap van Kelkom. De leden dier broederschap zijn als monniken gekleed en doen de geloften van armoede, gehoorzaamheid en kuischheid, gelijk die in de Roomsche kloosters afgelegd worden. De bisschop van Oxford is „visitor" van de Clewerzusters en van de Cowley vaders. Als men daarbij weet, dat in vele kerken de biecht afgenomen wordt, dan is het geen wonder dat zij die het Protestantsch karakter der Engelsche Staatskerk willen gehandhaafd zien, met groote bezorgdheid eene beweging gadeslaan die reeds zeventig jaar in de Episcopaalsche kerk aan het werk is. Mochten nog eenmaal betere tijden voor de kerk aanbreken. Volgens ons ligt het kwaad hierin, dat in Engeland wel de leer der reformatie werd aanvaard, maar dat men den vorm der kerkregeering op Roomsche leest geschoeid liet blijven.

Duitschland. De beweging te Kassel.

De evangelist Elias Schrenk heeft over bovengenoemde beweging, waarbij het spreken in „tongen", profetie en opwekking ter sprake gebracht wordt, een brochure geschreven, waarin hij tot het resultaat komt, dat hetgeen er te Kassel plaats had, te wijten is aan „Schablone" (modellen) en verkeerde leiding, en dat men er daarom tegen moet waarschuwen. In het *Barmer Sonntagblatt* deelt Schrenk het volgende mede: „Na het lezen van mijn brochure over de Kasselsche beweging, schreef mij een der hoofdleiders dier beweging de volgende verklaring, met verlof daaraan openbaarheid te geven: „Wij zijn het slachtoffer van een grooten leugengeest geworden. Deze geest heeft zich van getrouwe kinderen Gods meester gemaakt. Deze leugengeest openbaart zich in de gave van het spreken in tongen, eerst door zuivere bijbelteksten, daarna verkondigt hij heldere bijbelsche waarheden; daardoor maakt hij de geloovigen aan zich onderdanig, wijl zij hem gelooven. Dan begint hij te „profeteeren", dan draagt hij lasten op. Eindelijk belooft hij gaven en ten slotte verlangt hij *aanbidding*". Tot dusver broeder A. D., die zich van dezen Amerikaanschen geest heeft losgemaakt. De evangelist Schrenk zegt dan, dat hij nog verder gaat. Hij moet uitspreken, dat in de Kasselsche beweging en in het van daar uitgaande spreken in tongen, satanische krachten openbaar worden, en zal dit bij een nieuwe uitgave zijner brochure, ook onomwonden uitspreken. „De geesten die in de lucht heerschen, hebben reeds vele kinderen Gods beneveld; dat wat nuchter is behaagt hun niet meer, zij verlangen rumoer en houden hen voor achterlijk die niet opgewonden zijn. Moge de Heere dezen Amerikaanschen geest, die over Noorwegen en Hamburg tot ons kwam, geheel te niet doen."

Wij krijgen den indruk, dat de evangelist Schrenk weet wat hij schrijft. Zijn oordeel heeft bij ons meer waarde, dan dat van de schare jongelieden, die op het „buitengewone" verschijnsel van het in tongen spreken vertrot zijn. Wij meenen dan ook, dat het niet lang zal duren of de Kasselsche beweging zal weder tot de historie behooren.

Gemengd Nieuws.

Op de synode die dit jaar door de Ev. Luthersche kerk van Rusland (in Europa en Azie) te Moskou gehouden werd, constateerde men, dat genoemde kerk verleden jaar 40,000 nieuwe leden gewonnen heeft, en wel door overgang uit de Grieksch-orthodoxe kerk. Vooral in Siberie is de toename sterk geweest, en deze duurt nog voort. Het blijkt nu dat 't getal predikanten voor dat deel van Rusland, in het geheel slechts zeven, geheel ontoereikend is.

Dr. Taylor hield onlangs in Brick Church te Rochester, N. Y., een preek over de »bediening der verzoening«. Daarin wees hij op het feit, dat het aantal studenten in de godgeleerdheid in de laatste tien jaren sterk verminderde. In de Presbyteriaansche kerk is dit aantal een derde minder dan tien jaar geleden, hoewel het ledental met 280,000 toenam. In de Congregationalistische kerken is het aantal der theologische studenten 31 % minder dan elf jaar geleden. Een 1140 vacatures bestaan thans. Op de 58 seminaries van de verschillende Kerken studeeren tegenwoordig 700 jongelingen minder dan twaalf jaar geleden.

In Amerika gaat het als in de oude wereld. Wanneer het ongeloof in de Kerken sluipt, wordt er steeds minder lust gevoeld om die Kerken te dienen.

De paus zet zijn strijd tegen het modernisme voort. Een *Motu proprio* van 18 November beveelt allen Roomsch-Katholieken, zich aan de beslissingen van de door Leo XIII ingestelde commissie voor Bijbelonderzoek te onderwerpen, en daaraan dezelfde kracht toe te kennen als aan de decreten der heilige Roomsche congregaties. Allen die in woord of in geschrift deze beslissingen critiseeren, begaan daarmede een groote zonde. Nogmaals worden in dit stuk allen met excommunicatie bedreigd, die de dwaalleeren van het modernisme aanhangen. Daarom wordt den bisschoppen en leiders der congregatien bevolen, te waken over de leer der professoren en van allen die aan de seminaires werkzaam zijn.

In de Lycea van Frankrijk werd tot hiertoe op kosten van den Staat godsdienstonderwijs gegeven voor de leerlingen wier ouders dit verlangden. Daarvoor zocht men ouders, die op de religie prijs stelden, te bewegen hun kinderen niet naar vrije scholen, waar voorbereidend hooger onderwijs gegeven wordt, te zenden. Maar de anti-clericalen, wier fanatisme tegen alle religie steeds feller wordt, wilden dit laatste spoor van erkenning van den godsdienst niet langer dulden. De voor bovengenoemd doel uitgetrokken som werd van het budget afgenomen, en het godsdienstonderwijs op een lijn geplaatst met onderwijs in muziek of zang. Wat de Fransche radicalen in het schild voeren, blijkt zonneklaar uit het feit, dat op een congres van vrijdenkers de eisch gesteld werd, dat elk Fransch burger, betrij zuigeling of volwassene, burgerlijk moest begraven worden, wanneer hij het bij testamentaire beschikking niet anders bepaald had.

De »Vie nouvelle« meldt, dat de vrijmetselaars in Frankrijk sich openlijk solidair verklaard hebben met hun loge-broeder Augagneur. Het convent van vrijmetselaars heeft den gouverneur van Madagascar Augagneur geluk gewenscht met het feit, dat hij alle missies op voet van gelijkheid behandeld had. Het keurde de stappen af, die eenige parlementsleden gedaan hadden, om de uitbreiding van een godsdienst, tot schade van een anderen, te begunstigen. Hiermede is het optreden bedoeld van vier leden van de Kamer van Afgevaardigden, die het voor de onderdrukte protestanten in Madagascar opnamen. Wij vragen met de »Vie nouvelle«: wanneer hebben de protestantsche zendelingen verlangd, dat hun streven boven dat van anderen zou begunstigd worden? Zij deden niet anders, dan protesteeren tegen het schandelijk misbruik, dat de gouverneur van zijn macht maakte om de protestantsche zending te onderdrukken.

De Roomsche Zending in Azie. Groot zijn de vorderingen die de Roomsche kerk in Azie onder de Heidenen maakt. De jaarboeken van de uitbreiding des geloofs melden, dat alleen binnen het bereik van het Seminarie van Parijs van 1800-1850 8.244.700 en van 1850-1904 9.260.667 heidenkinderen gedoopt zijn. Wij kunnen zoo iets niet verstaan en zouden het ook niet goedkeuren, indien onze zendelingen zoo iets zouden doen. Maar volgens roomsche beschouwing gaan kinderen, die ongedoopt sterven, verloren. Zij meenen dus een uitnemend werk te verrichten door het doopen van sooveel kinderen als zij bereiken kunnen.

In Korea, waar de Roomschen reeds in 1754 het zendingswerk begonnen telt men thans 64,070 gedoopte Roomschen en 8,820 die katechetisch onderwijs ontvangen. Dit getal schijnt bijna ongeloofijk, daar men in 1901 slechts 42,400 leden telde. Onwaarschijnlijk echter is het niet, want ook het aantal van Protestantsche bekeerlingen is in de laatste jaren zeer vermeerderd.

In 't geheel telt de Roomsche kerk in Azie 4.032.000 leden, uit de heidenen gewonnen, die onder het bestuur staan van 3,071 priesters, 877 broeders en 5,022 zusters. Men telt 10.437 scholen en 315,970 leerlingen.

Winckel.

Voor Kinderen.

AAN VRAGERS.

Onze lezer L. v. A. doet de vraag, waar hij in den Bijbel kan vinden, dat jenever drinken — niet het misbruik, maar het gebruik — zonde is.

Als men dat *letterlijk* opvat, dan staat er evenmin een verbod tegen het drinken van jenever in den Bijbel als tegen het maken van den Zondag tot een werkdag, of het inwerpen van de glasruiten bij iemand. Want jenever, de Zondag en glasruiten waren oudtijds onbekend. Wel spreekt de Schrift van jeneverboomen, maar die hadden niets uitstaande met wat wij jenever noemen.

We moeten dus hier, gelijk honderden malen, letten op den geest die uit de Schrift spreekt, en door vergelijking met andere dingen tot een besluit komen.

Nu is het wel bekend, hoe volgens de knapste geneesheeren jenever — tenzij dan bij enkele